

В статье рассматривается информационная грамотность, которую можно понимать как способность человека выражать свои информационные потребности, находить и оценивать качество информации, хранить, распространять информацию, эффективно и этично использовать ее, применять для создания и обмена знаний

Ключевые слова: *информационная грамотность, функциональная грамотность, медиаграмотность.*

The article discusses information literacy, which can be understood as a person's ability to express their information needs, find and evaluate the quality of information, store, disseminate information, use it effectively and ethically, use it to create and exchange knowledge.

Keywords: *information literacy, functional literacy, media literacy*

УДК 002.1:316.774

Л. А. Чередник

СУТНІСТЬ ДОКУМЕНТНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В СУСПІЛЬСТВІ

У статті аналізується роль документної комунікації як особливої форми каналу передачі інформації в системі соціальних комунікацій.

Ключові слова: *документ, комунікація, документна комунікація, соціальна комунікація.*

Комунікація як феномена соціального життя торкається сьогодні практично всіх сфер буття сучасної людини. Нині соціальна комунікація сприймається як глибинний базис матеріального виробництва та необхідний фактор прогресу будь-якого виду суспільного устрою. Важливу роль у цьому процесі посідає документ.

Відомо, що документ може розглядатися в різних аспектах. Так, для управлінського документознавства актуальним є його аналіз як інструмента управління, а також розгляд його характеристик як юридичного акту. В інших аспектах документ сприймається як історичне джерело, пам'ятка історії й культури, складник наукової системи тощо. Усе більше привертають увагу представників різних наук комунікаційні характеристики документа. В останні роки вони ставали об'єктом аналізу в спеціальних роботах з археографії,

книгознавства, кодикології, бібліографознавства та ін. Комунікація зумовлює виникнення нових інформаційних зв'язків, одним із яких є така важлива підсистема соціальних комунікацій, як документна комунікація, що містить у собі процеси і засоби обміну інформацією у суспільстві за допомогою документів, забезпечує рух соціальної інформації у часі й просторі шляхом створення, зберігання та розповсюдження документів. Документна комунікація, що виникла на певному етапі соціального прогресу людства, зараз охоплює всі сфери суспільного життя.

Вагомий внесок у дослідження соціальної документно-комунікаційної системи зробили такі відомі науковці, як М. Слободяник, Н. Кушнарєнко, Г. Швецова-Водка, А. Соляник, Ю. Столяров, А. Соколов, Г. Боряк, Л. Дубровіна, Н. Бекєтова, Н. Красовська та багато інших.

Метою нашого дослідження є аналіз ролі документної комунікації як складника соціальної комунікації.

Науковці суголосні у тому, документна комунікація є комунікацією, що «опосередкована документом і базується на обміні документами між двома або більш людьми» [3, с. 110].

Відомо, що документ виник та існує в документно-комунікаційному процесі, тобто в такій «комунікації (зв'язки між об'єктами реального світу), у якій від одного суб'єкта (відправник) до іншого (споживач) передається документна інформація, тобто інформація, що міститься в документі» [4, с. 24]. Передача документної інформації в суспільстві називається соціальною документною комунікацією. Її відправником і споживачем є людина або група людей, суспільство загалом. У соціальній документній комунікації документна інформація, виступаючи засобом комунікації, зафіксована на матеріальному носіїві. Тобто, документна комунікація – це «процеси чи способи поширення (передачі) інформації в суспільстві, що здійснюються за допомогою документів» [2, с. 109]. Документ як матеріальний (речовий) об'єкт, на якому соціальна інформація зафіксована, дозволяє її зберігати, а також передавати в часі й просторі разом із матеріальним носієм і виступає засобом комунікації.

Варто підкреслити, що документ може бути як «засобом (каналом) передачі інформації (якщо його розглядати з позиції реципієнта як елемент комунікаційного процесу), так і джерелом

інформації (комунікантом)» [2, с. 110]. Крім того, документ виконує не одну функцію, а декілька, певну множину функцій, тобто він є поліфункційним об'єктом. Зокрема виділяють такі функції, як головні і похідні (підпорядковані); загальні (притаманні всім документам) і спеціальні (властиві окремим групам чи видам документів); конкретні функції (притаманні певним обмеженим групам (жанрам) документів).

Та головною, сутнісною, функцією документа на думку дослідників, є комунікаційна. Ця функція впливає з визначення документа «як єдності інформації та матеріального (речовинного) носія, що використовується як канал передавання інформації у суспільстві та є одним із видів соціальної комунікації» [3, с. 115]. Саме ця функція й репрезентує призначення документа в суспільстві.

Комунікаційна функція документа складається з чотирьох підфункцій, а саме: є приймачем вираженої передавачем і призначеної для передавання інформації; сприймається як сховище переданої інформації, де вона зберігається і не зникає з перебігом часу; є передавачем інформації, отриманої від комуніканта як джерела інформації, до реципієнта; є безпосереднім джерелом інформації для реципієнта. Тобто, інформаційна функція документа тісно пов'язана з комунікаційною, тому що функція передачі інформації виконується документом тільки в комунікаційній системі. Відповідно, документ характеризується як «засіб (або канал) передачі інформації, що може виступати як приймач, сховище, передавач або джерело інформації» [4, с. 128]. Саме тому іноді комунікаційну функцію називають соціально-комунікаційно-інформаційною, тим самим підкреслюючи три її важливі складники: комунікацію, інформацію та соціум. Відповідно до цього, у процесі соціальної документної комунікації беруть участь три основні елементи: комунікант (відправник повідомлення), комунікат (документальне повідомлення) і реципієнт (одержувач).

Уся документна інформація рухається формальними каналами комунікації. До основних офіційних каналів документної комунікації відносяться видавнича, книготорговельна, інформаційна діяльність, бібліотечна, архівна й музейна справа. Розрізняються між собою названі структури документної комунікації орієнтацією на різні види документів, форми й методи їхньої обробки та представлення споживачу.

Слід зазначити, що у документно-інформаційній комунікації виділяють два види документів. Це, насамперед, первинний документ, у якому містяться безпосередні результати наукових досліджень і розробок, нові наукові відомості або нове осмислення відомих ідей чи фактів. Вони є безпосереднім результатом професійної діяльності створювачів первинної інформації: науковців, письменників, журналістів, композиторів, художників тощо. За результатами їхньої діяльності створюються статті, монографії, музичні твори тощо. Первинні документи не дають інформації про інші документи, точніше, вони не призначені для зміни їх. Інший вид документа – вторинний, що є результатом аналітико-синтетичної обробки одного чи кількох первинних документів з метою пристосування інформації до інформаційних потреб споживача. Вторинні (інформаційні) документи містять «систематизовані відомості про первинні документи (опубліковані, неопубліковані, що не публікуються) або результат аналізу й синтезу даних, що є в першоджерелах» [1, с. 227]. Підготовка цього виду документів є сферою професійної діяльності інформаційних посередників: бібліографів, референтів-аналітиків, інших інформаційних працівників.

Усі документи просуваються по комунікаційним каналам – це реальна або уявна лінія зв'язку (контакту), за якою повідомлення передається від комуніканта до реципієнта. Наявність зв'язку – необхідна умова будь-якої комунікаційної діяльності, у якій би формі вона не здійснювалася. Комунікаційний канал надає комуніканту й реципієнту засоби для створення й сприйняття повідомлення (знаки, мови, коди, матеріальні носії повідомлення, технічні пристрої), забезпечує розповсюдження документів у суспільстві, уможливорює доступ до них користувачам. Комунікаційні канали – це матеріальна сторона документно-інформаційної комунікації.

Отже, основне призначення усіх видів документів – вираження в письмовому вигляді певної інформації, зафіксованої на матеріальному носіїві, для передачі її відповідним адресатам, які мають використовувати цю інформацію у своїй діяльності.

Функційна сутність документа полягає в тому, що він є особливою формою каналу передачі інформації в системі соціальних комунікацій: такою формою, в якій передане повідомлення фіксується на матеріальному (речовинному, субстанціальному) носії, що забезпечує

передачу повідомлення в часі й уможлиблює передачу повідомлення (разом із документом) у просторі.

Сучасна документно-інформаційна система обслуговує без виключення всі сфери людської діяльності та містить низку спеціально створених суспільних інститутів (редакційно-видавнича справа, науково-інформаційна, бібліографічна діяльність та ін.) та сформульовані відповідні документні структури (бібліотеки, інформаційні центри, редакції газет і журналів, видавництва, архіви тощо).

Список використаних джерел

1. Кушнарєнко Н. Н. Документоведение. Київ: Знання, 2000. 460 с.
2. Рєдька К. Ю. Соціальні комунікації. Документна комунікація в системі інформаційного управління. Молодий вчений. № 4 (44). Квітень, 2017 р. С. 108-113.
3. Столяров Ю. М. Соціальні комунікації: розвиток в інформаційному просторі. Вісн. ХДАК: зб. наук. пр. Харків, 2000. Вип. 2. С. 110- 123.
4. Швецова-Водка Г. Документ і книга в системі соціальних комунікацій. Рівне, 2001. 438 с.

The article analyzes the role of documentary communication as a special form of information transmission channel in the system of social communications.

Keywords: *document, communication, documentary communication, social communication.*

УДК 316.77+177

І. А. Михайлова, Т. С. Овчаренко

ТОЛЕРАНТНІСТЬ ЯК КОМУНІКАТИВНИЙ АСПЕКТ СУЧАСНИХ СОЦМЕДІА

Анотація. У даній роботі розглядається прояв толерантності у соціальних мережах та усвідомлення необхідності толерантної моделі стосунків у реальному світі через віртуальні комунікативні взаємодії. У тексті наведено результати опитування у мережі Instagram, яке